

Ἡ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου τοῦ *Βλαντιμίρ*

Συνιστᾶ τὴν ἱερότερη καὶ διασημότερη εἰκόνα τῆς ρωσικῆς Ὀρθοδοξίας μετὰ τὴν ἁγία Τριάδα τοῦ ὁσίου Ἀντρέι Ρουμπλιώφ (15ος αἰ.), ἡ ὁποία προσφάτως ἐπιστράφηκε ἀπὸ τὸ ρωσικὸ κράτος στὸν Καθεδρικό Ναό τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ Σεργκίεφ Ποσάνι, ἀπ' ὅπου εἶχε ἀποσπαστεῖ τὸ 1929 ἀπὸ τὶς ἀντίθεες σοβιετικὲς δυνάμεις καὶ ἔκτοτε φυλασσόταν στὴν περίφημη πινακοθήκη Τρεπιακώφ. Πρόκειται γιὰ τὴ θαυματουργή εἰκόνα τῆς Θεοτόκου τοῦ Βλαντιμίρ, τῆς ἐπονομαζόμενης «Θεομήτορος τῆς Στοργῆς».

Ἡ Παναγία τοῦ Βλαντιμίρ χρονολογεῖται στὶς ἀρχές τοῦ 12ου αἰώνα, προέρχεται ἀπὸ τὸ Βυζάντιο καὶ μιμεῖται τὸ μέχρι τὶς ἀρχές τοῦ 12ου αἰώνα σύμβολο τῆς Βασιλεύουσας, τὴν ἱερὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Βλαχερνίτισσας, ἡ ὁποία φυλασσόταν στὴν ὁμώνυμη ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν ἢ «Μεγάλη Παναγία», βορειοδυτικὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χερσαῖο τεῖχος. Ἀνήκει στὸν εἰκονογραφικὸ τύπο τῆς Γλυκοφιλούσας ἢ Ἐλεούσας. Ἡ Θεοτόκος ἐναγκαλίζεται σφιχτὰ καὶ ἀσπάζεται τὸν Χριστό, μία ἐνδειξη μητρικῆς τρυφερότητας, πού ὁμως παραπέμπει στὸν Ἐπιτάφιο Θρῆνο, στὴ λυτρωτικὴ θυσία τοῦ Θεανθρώπου, τονίζοντας ταυτόχρονα καὶ ἰσορροπημένα τόσο τὴν ἀνθρώπινη, ὅσο καὶ τὴ θεϊκὴ φύση τοῦ Κυρίου.

Στά 1156 ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Λουκάς Χρυσοβέργης (1156-1169/70) πρόσφερε τὴν παραπάνω θεομητορική εἰκόνα¹ στὸν μεγάλο ἡγεμόνα τῶν Ρῶς² Γιούρι (Γεώργιο) Α' Ντολγκορούκι (1149-1151, 1155-1157) μέσῳ τῆς βυζαντινῆς πρεσβείας, τῆς ὁποίας ἡγούνταν ὁ νέος μητροπολίτης Κιέβου καί πασῶν τῶν Ρωσιῶν ἅγιος Κωνσταντῖνος (1156-1158)³, ὅταν ὁ τελευταῖος μετέβη ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στὸ Κίεβο γιὰ νὰ ἀναλάβει τὰ ἀρχιερατικά του καθήκοντα. Ἡ ἱερὴ εἰκόνα προσφέρθηκε στὸν μεγάλο ἡγεμόνα τοῦ Κιέβου⁴ ὡς ἐπιβράβευση γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ πολύχρονου σχίσματος πού εἶχε ξεσπάσει στους κόλπους τῆς μητρόπολης Κιέβου (1147-1155) μέ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ σχισματικοῦ μητροπολίτη Κλήμεντα.

Συγκεκριμένα, τὸ 1147 ὁ μέγας ἡγεμόνας Ἰζιασλάβ Β' Μοσιολάβιτς (1146-1149, 1151-1154), διαπνεόμενος ἀπὸ τοπικισμό, πίεσε τὴν ἐπαρχιακὴ σύνοδο τῆς μητρόπολης Κιέβου νὰ ἐκλέξει παράτυπα μητροπολίτη Κιέβου ἓναν Ρῶς μοναχὸ ὀνόματι Κλήμεντα Σμολιάτιτς, χωρὶς τὴν ἔγκριση τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ μητρόπολη Κιέβου ἰδρύθηκε μετὰ τὴ βάπτιση τοῦ μεγάλου ἡγεμόνα τοῦ Κιέβου καί ἰσαποστόλου ἁγίου Βλαδιμήρου (988/9)⁵ καί τὸν συνεπακόλουθο ἐκχριστιανισμό τοῦ λαοῦ του ὄχι ὡς αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, ἀλλὰ ὡς μητρόπολη τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου μέ πλειάδα ἐπισκοπῶν ὑπὸ τὴ διοίκησή της καί κάποιου εἴδους αὐτοδιοικητικά προνόμια. Σὲ ἀντίθεση μέ τοὺς ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονταν ἀπὸ τὴν τοπικὴ ἐπισκοπικὴ σύνοδο καί συνήθως ἦταν Ρῶς στὴν καταγωγὴ, τὸν μητροπολιτικὸ θῶκο ἀναλάμβανε ἀποκλειστικὰ Βυζαντινὸς μέ τὴν ψῆφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου⁶.

Λίγα χρόνια ἀργότερα ὁ γιὸς καί διάδοχος τοῦ Ντολγκορούκι, Ἀντρέι Α' Μπογκολιούμπσκι, ἡγεμόνας τοῦ Βλαντιμίρ-Σούζνταλ καί μέγας ἡγεμόνας τοῦ Κιέβου (1157-1174), μετέφερε τὴν ἱερὴ εἰκόνα στὸν νεόδμητο (1158-1161) καθεδρικό ναὸ τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου τῆς πόλης Βλαντιμίρ (ΒΑ τῆς Μό-

σχας), ὅπου ἡ εἰκόνα παρέμεινε γιὰ 3 αἰῶνες καί ἀπ' ὅπου ἄντλησε τὴν ὀνομασία της. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολυάριθμα θαύματα σέ ὄσους πιστοὺς ἐπικαλοῦνταν τὴ θεομητορική βοήθεια, ἡ Θεοτόκος τοῦ Βλαντιμίρ ἐνίσχυσε θαυματουργικά τοὺς Ρῶς στὸν ἀγῶνα τους κατὰ τῶν Μογγόλων ἐπικυριάρχων τους (μέσα 13ου αἰώνα-1480). Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἡ λύση τῆς πολιορκίας τῆς Μόσχας ἀπὸ τὰ τουρκομογγολικά στρατεύματα τοῦ Ταμερλάνου τὸ 1395 μετὰ ἀπὸ δεκαήμερη λιτάνευσή της, ἐνῶ τὸ 1480 λειτούργησε ὡς «παλλάδιο»⁷ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ στὴ μάχη τοῦ ποταμοῦ Οὐγκρα. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ ρωσικὴ νίκη ὁ μέγας δούκας τῆς Μοσχοβίας Ἰβάν Γ' (1462-1505) ἀποτίναξε πλήρως τὴ μογγολικὴ ἐπικυριαρχία καί, ἀπὸ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὴ Θεοτόκο, μετέφερε τὴ θαυματουργή της εἰκόνα στὸν καθεδρικό ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴ Μόσχα. Ἐκεῖ φυλασσόταν μέχρις ὅτου ἀποσπάστηκε ἀπὸ τοὺς Σοβιετικούς, γιὰ νὰ καταλήξει ἔως σήμερα στὴν πινακοθήκη Τρετιακόφ.

Ἡ Παναγία τοῦ Βλαντιμίρ μᾶς ἀτενίζει μέ τὰ μελαγχολικά της μάτια. Μᾶς κοιτᾶ, μᾶς συμπονᾶ καί... πονᾶ βλέποντας τὴν οἰκτρά κατάστασή μας· τὴν αἵματοχυσία μετὰ τῶν ἀπογόνων τῶν Ρῶς, τὸ ἐκκλησιαστικὸ σχίσμα, τὴν ἐθνικιστικὴ ἔξαρση στὴ γῆ τοῦ Κιέβου, τὴν ἀρπαγὴ καί καταστροφή ἱερῶν ναῶν καί μονῶν, τὴ φυλάκιση καί προπηλάκιση κληρικῶν καί λαϊκῶν γιὰ τὴν ὀρθόδοξη πίστη τους ἀπὸ δῆθεν ὀρθοδόξους πού συλλειτουργοῦν μέ οὐνίτες. Σὰν νὰ μᾶς λέει: «Ἐως πότε θὰ συνεχίσετε νὰ ἀμαρτάνετε, γιὸ καί θυγατέρες τῆς γῆς; Ἐως πότε θὰ πληγώνετε τὸν Σταυρωμένο Υἱό μου; Κοιτάξτε τὸν σταυρὸ Του. Σὰς περιμένει μέ ἀνοιχτὴ ἀγκάλη! Πότε θὰ ἀνταποκριθεῖτε ἐπιτέλους στὴν ἀγάπη Του;».

Στέλιος Οἰκονόμου

Ἱστορικός, ΜΑ βυζαντινῆς ἱστορίας

Ἐνδεικτικὴ βιβλιογραφία

⊗ **Franklin S.**, *Diplomacy and ideology: Byzantium and the Russian church in the mid-twelfth* ➤